

Prinsippprogram for Kvinnegruppa Ottar

Kapittel 1 Feminisme

Feminisme er et frigjørende politisk prosjekt for å forandre dagens kjønnsmaktstruktur. Målet for feminismen er et samfunn med reell likestilling mellom kjønnene. Feminismens utgangspunkt er at kjønns sosiale betydning kan forandres gjennom politisk kamp. Feminisme er å se mønstre for hvordan kjønn og makt henger sammen. Kvinnegruppa Ottar vil kjempe mot de begrensningene kjønnsrollene legger på livene våre, og arbeider for å bevisstgjøre kvinner til å forstå sin egen situasjon og gjøre opprør.

Fra kvinneundertrykking til kvinnefrigjøring

Kvinner er undertrykt i vårt samfunn ved at vi har mindre makt, eier mindre og tjener mindre enn menn. Menns vold mot kvinner er også en del av denne undertrykkingen, sammen med den kulturelle undertrykkingen i form av pornokultur, trakassering og den generelle oppfatningen av menn som viktigere enn kvinner.

Kvinnegruppa Ottar anser dagens samfunn som et patriarkat. Patriarkatet er et samfunnssystem som er bygget for menn, og der ledende posisjoner innenfor politiske, økonomiske, religiøse og sosiale institusjoner domineres av menn. Patriarkatet bygger på en kjønnsmaktorden der det mannlige er gitt en høyere status enn det kvinnelige, og der menn som gruppe har makt over kvinner som gruppe; økonomisk, seksuelt og politisk. Patriarkatet opprettholdes gjennom sosialisering og sosiale strukturer. I de fleste kulturer sosialiseres kvinner til å ta lite plass, til å se seg selv som mindre viktige enn menn og til å vurdere seg selv i forhold til utseende og omsorgsoppgaver.

Kvinneundertrykking henger også sammen med andre undertrykkingsystemer. Selv om kvinner har til felles at vi tilhører et underordnet kjønn, har vi ulike livsforhold avhengig av klasse og etnisk gruppe, hvor i verden vi bor, seksuell orientering, religiøs og kulturell tilhørighet og om vi har fysiske eller psykososiale funksjonshindringer.

Norge kommet lengre i likestillingskampen enn de fleste andre land i verden. Det er likevel langt igjen til vi har oppnådd full kvinnefrigjøring. Menn er i flertall i de fleste maktposisjoner i politikk og næringsliv: Over 70 % av de som snakker i media er menn, kvinner tjener 87,6 % av det menn gjør og eier mindre enn menn. Kvinner objektiveres i reklame og populærkultur, menns vold mot kvinner, voldtekt og seksuell trakassering er folkehelseproblem.

Patriarkatet tar ulike former forskjellige steder i verden og til forskjellige tider, men overalt er det ulike regler og ulik verdi for kvinner og menn. Patriarkatet innebærer blant annet at kvinner skal engasjere seg i omsorgsoppgaver, mens menn skal styre og tjene penger.

Mange kvinner i verden er ekstra utsatt for undertrykking som følge av et sterkt patriarkat, støttet opp av religion og tradisjon. Dette innebærer blant annet føydale familieformer der eldre mannlige familiemedlemmer bestemmer, kvinnene er ansvarlige for det meste av husarbeid og omsorgsoppgaver,

og kvinner og jenter utsettes for arrangerte ekteskap, terror, overvåking og vold for å ivareta familiens ære. Kvinners kropp og påkledning er ofte slagmark når menn kjemper om ære og dominans.

Hvilken feminisme?

Kvinnegruppa Ottars politikk er radikalfeministisk, kollektiv og aktivistisk. Radikalfeminisme innebærer at målet er frigjøring av kvinnene fra patriarkatets undertrykking, både økonomisk, ideologisk og seksuelt. Det betyr å bryte sammenhengene mellom kjønn og makt. Det betyr å bekjempe kjønnsroller som begrenser kvinners liv og alle ideer om at menn er mer verd enn kvinner. Det betyr å kjempe for samfunnsendringer som gjør kvinners fullverdige deltakelse i samfunnet mulig og attraktiv, og å anerkjenne kvinners definisjonsrett over egen seksualitet. Radikalfeminismen peker på at politiske, ideologiske og kulturelle undertrykkingsformer kommer i tillegg til juridiske rettigheter, og at patriarkatet er et særegent undertrykkingsystem som må bekjempes gjennom kvinnekamp.

Kvinnegruppa Ottars feminisme er kollektiv mer enn individuell. Samtidig anerkjenner vi at kvinner kan og bør gjøre individuelle opprør mot kjønnsmaktstrukturene som begrenser eget liv. Fordi vi ser patriarkatet som et samfunnsmessig system, mener vi at kollektiv mobilisering er nødvendig for å oppnå frigjøring. I tråd med dette legger vi vekt på aktivisme, mens politisk lobbyisme kommer i andre rekke.

Kvinnegruppa Ottars feminisme er aktivistisk og aksjonistisk. Aktivisme er både å arbeide for faktiske endringer, som lovendringer og kamp mot sexindustrien, og å arbeide for holdningsendringer. Faktiske endringer og holdningsendringer henger sammen og kan bare oppnås gjennom feministisk organisering. En slik organisering må være åpen for alle kvinner som vil være med. Kvinnegruppa Ottar har utadvendt og synlig virksomhet som strategi. Gjennom dette vekker vi debatt, setter saker på dagsordenen og markerer motstand.

Alle tiltak som rokker ved dagens kjønnsmaktstruktur, skaper reaksjon og motstand. Derfor risikerer feministene og andre aktive kvinner over hele verden sanksjoner og trakassering både fra menn som er redde for å miste sine privilegier og fra kvinner som av ulike grunner slutter opp om den patriarkalske kulturen. Patriarkatet fører til hat mot selvstendige kvinner.

Ut fra det radikalfeministiske ståstedet ser Kvinnegruppa Ottar kampen mot seksuell undertrykking som en hovedsak i dagens Norge. Det er en feminisme som står i sterk kontrast til liberalfeminismens forestilling om at pornokultur og salg av kropp er et feministisk prosjekt. Vi bekjemper prostitusjon, porno og pornokultur, voldtekt og seksuell trakassering.

Kvinnegruppa Ottar mener:

- Kjønnsmaktstrukturen er grunnlaget for kvinneundertrykking, og feminismens oppgave er å analysere og avsløre denne
- Målet med feministisk kamp er full kvinnefrigjøring
- Kjønnsroller og kjønnsstereotyper som bygger opp under kjønnsmaktstrukturen må bekjempes

Kapittel 2: Seksualisert undertrykking

Frihet fra seksualisert undertrykking er en forutsetning for å oppnå full kvinnefrigjøring. Kontroll av kvinners kropp og seksualitet er et grunnleggende mønster i patriarkatet. Seksualisert undertrykking og vold reduserer kvinner til objekter. Kamp mot porno, prostitusjon og pornokultur er en kamp om folk sine holdninger, og Kvinnegruppa Ottar mener det er viktig og riktig å aksjonere mot og skape diskusjon om dette.

Seksuell trakassering

Alle kvinner har opplevd en eller flere former for seksuell trakassering fra menn. Seksuell trakassering omfatter et spekter av handlinger fra påtrengende blikk, plystring og seksuelle kommentarer til spredning av seksuelle bilder på nettet, dick-pics, tafsing, blotting, trusler om overgrep og voldtekt. Kvinnegruppa Ottar vil støtte alle tiltak og kampanjer mot seksuell trakassering.

Pornokulturen

Pornokulturen kjennetegnes ved at pornoens kvinneforakt spres gjennom populærkulturen. Pornokulturen visker ut skillet mellom porno, seksualisert reklame og populærkultur. Kvinner, og særlig unge jenter, opplever et stort press om å være seksuelt tilgjengelige og akseptere porno. Store deler av populærkulturen, som film, TV-serier og musikkvideoer, er påvirket av pornoens kvinneforakt og bidrar til å normalisere pornoens syn på seksualitet og på kvinner. Pornospråk, pornorekvisitter og seksualisering av vold og dominans er del av pornokulturen.

Seksualiteten eksisterer i en sosial sammenheng, og alle er påvirket av samfunnets seksuelle normer. I patriarkatet er det dominerende synet at menn har større seksuelle behov enn kvinner. Menns seksualitet påvirkes av at kvinner er til salgs gjennom porno og prostitusjon. Kvinner og menn er lært opp til ulike roller og til å tenne seksuelt på forskjellige ting. Mens kvinner anses som attraktive hvis de framstår som svake, skal menn være sterke og kontrollerende. Erotisering av vold i kulturen stimulerer til seksuell vold. Derfor er Kvinnegruppa Ottar mot BDSM og all kobling mellom seksualitet og vold.

Porno og prostitusjon er ideologisk terror mot kvinner, den sprer og forsterker ideen om at kvinner er mindre verdt enn menn og bygger opp under kvinnehat. Sexindustrien påvirker hele samfunnet og ikke bare de som er direkte involvert. Alle kvinner gjøres til ofre ved at vi framstilles som en salgsvare.

Kvinnegruppa Ottar bekjemper pornokulturen, blant annet gjennom kampanjen Stopp pornokulturen.

Sexindustrien

Sexindustrien er en av verdens mest lønnsomme industrier. Den har tilknytning også til andre former for kriminalitet, som narkotika- og menneskehandel og mafiavirksomhet. Bakmenn, halliker, menneskesmuglere og pornoprodusenter tjener store penger på salg av kvinner og barn og også unge menn.

Sexindustrien eksisterer fordi det finnes et marked av menn som ønsker å kjøpe kvinner og mindreårige. Kundene er nødvendige for å holde industrien i live. Dette gjelder i hvert enkelt land og internasjonalt. Det er et overskudd av horekunder i rike land og av fattige kvinner i sør og øst. Kundene reiser på sexreiser til fattige land, og fattige kvinner og barn importeres til bordeller i den rike delen av verden.

Kvinnegruppa Ottar mener at sexkjøpsloven må prioriteres av politiet og følges opp med holdningskampanjer og tiltak som hjelper folk ut av prostitusjonen. Loven har stor normativ effekt og er et nødvendig tiltak mot prostitusjon.

Porno og prostitusjon er vold mot kvinner. Porno reklamerer for prostitusjon, og pornoskuespillerne er per definisjon utsatt for prostitusjon, ved at de får betaling for å ha sex foran kamera. Endringer i teknologi gir pornoen nye uttrykksformer og øker tilgjengeligheten radikalt. Grov porno er i dag tilgjengelig over alt hvor det er nettilgang. Det er godt dokumentert at pornoindustrien har blitt vesentlig mer voldelig etter at internett ble allment tilgjengelig, og det er også dokumentert at denne endringen har medført en økt etterspørsel etter porno med mindreårige.

Strippeklubber er en del av sexindustrien. Kvinnekroppen brukes som virkemiddel for å øke omsetningen av alkohol, og klubbene er arenaer for kjøp av seksuelle tjenester. Kvinnegruppa Ottar vil bekjempe sexindustrien i alle former og er mot strippeklubber og strippeshow, uavhengig av om det er menn eller kvinner som stripper.

Sexindustriens ofre

Millioner av kvinner og barn i hele verden er ofre for sexindustrien. De aller fleste prostituerte er i utgangspunktet ofre for fattigdom eller seksuelle overgrep. For de fleste er prostitusjon en konsekvens av nød og sårbarhet. Uansett på hvilken måte kvinnene kommer inn i sexindustrien, fører det til utnyttning og krenkelser, med fysiske og psykiske skader som resultat. Økonomisk selvstendighet og trygghet for verdens kvinner vil være et viktig bidrag i kampen mot prostitusjon.

Trafficking-ofre som anmelder sine bakmenn må få oppholdstillatelse i Norge, uavhengig av om politiet reiser sak eller ikke. I dag er retten til beskyttelse for ofre for menneskehandel, knyttet til at de vitner mot bakmenn i en rettsak. Siden de aller fleste sakene henlegges, får ofrene ikke mulighet til å vitne og får dermed ikke rett til videre opphold. Bakmennene er klar over anmeldelsen, og kvinnene risikerer sanksjoner, selv om de står uten beskyttelse. Dette er et grusomt spill med kvinners liv, og bryter med Norges internasjonale forpliktelse til å gi beskyttelse til mennesker utsatt for forfølgelse.

Kvinnene som trafikkeres til Norge blir misbrukt av norske menn. Det er det norske samfunnets ansvar at kvinnene blir sendt hit, og vi skylder dem derfor hjelp og beskyttelse. Oppholdstillatelse er også viktig for å hindre re-trafficking, at kvinnene havner tilbake i bakmennenes klør. De har ofte ingen alternative nettverk eller muligheter til selvforsørgelse og er spesielt sårbare for å bli plukket opp av tidligere eller nye bakmenn.

Kvinnegruppa Ottar vil bekjempe sexindustrien i solidaritet med ofrene og for å hindre at flere kvinner havner i sexindustriens klør.

Ulike ståsteder i prostitusjonsdebatten

I den internasjonale prostitusjonsdebatten er det to motsatte syn. På den ene sida står de som aksepterer prostitusjon, enten som ønskelig eller som et «nødvendig onde». PION og Pro Senteret er norske representanter for dette synet. På den andre sida står vi som definerer prostitusjon som vold mot kvinner og ikke aksepterer et skille mellom «tvungen» og «frivillig» prostitusjon. Kvinnegruppa Ottar mener at alle kvinner har krav på frihet fra vold og overgrep.

Noen land har legalisert og lagt til rette for prostitusjonsindustrien. Legalisering fører til at prostitusjonen øker, og det blir flere bakmenn, kunder og prostituerte. Nederland på den ene sida og Sverige og Norge på den andre, har stått for to ytterpunkter internasjonalt. Nederland har lagt til rette for sexindustrien, mens flere nordiske land har forbudt sexkjøp. Kvinnegruppa Ottar støtter den nordiske modellen for sexkjøpslovgivning og forbud mot hallikvirksomhet. Vi er imot forbud mot salg av sex, fordi dette først og fremst vil ramme ofrene, ved at de blir straffet i tillegg til volden de allerede blir utsatt for.

Begrepet «sexarbeider» er blitt innført av pro-prostitusjonslobbyen for at prostitusjon skal anerkjennes som et yrke. Kvinnegruppa Ottar er sterkt kritiske til forsøk på å tilsløre overgrepene gjennom begreper som normaliserer sexindustrien og likestiller prostituerte, halliker og bakmenn.

Kjønnslemlestelse

Kjønnslemlestelse av jenter er knyttet til lokale normer og verdier og har som mål å begrense kvinners seksualitet. Denne ukulturen stopper ikke ved at det er straffbart i Norge, siden barn sendes ut av landet hvor overgrepet utføres. Kvinnegruppa Ottar er imot alle former for kjønnslemlestelse.

Kvinnegruppa Ottar krever:

- En feministisk pornolovgivning som slår fast at porno er vold mot kvinner
- Et nasjonalt nettfiler som blokkerer pornonettsider for barn under 18 år
- Forbud mot strippeklubber
- Tilgjengelig lavterskeltilbud for oppfølging av alle varsler om seksuell trakassering
- Arbeidsmiljøloven, straffeloven og likestillingsloven må brukes aktivt for å stoppe seksuell trakassering
- Midler til holdnings- og opplysningskampanjer mot pornokultur og seksuell trakassering
- Den norske regjeringen må promotere den norske sexkjøpsloven og den nordiske modellen internasjonalt
- Det må brukes mer ressurser i hjelpeapparatet for å hjelpe folk ut av prostitusjonen. Offentlige midler bør tildeles tiltak med denne målsettingen
- Et uavhengig nasjonalt kompetansesenter for bekjempelse av prostitusjon
- Oppholdstillatelse og voldsoffererstatning til alle ofre for sexindustrien
- Et nasjonalt tilbud om exit-programmer for å bistå de som ønsker å komme ut av prostitusjon

- Opprettholdelse av forbudet mot hallikvirksomhet, og styrking av politiets arbeid mot hallikvirksomhet på internett
- Økte ressurser til politiet for å håndheve sexkjøpsloven
- At sexkjøpsloven får en høyere prioriteringsstatus hos politiet, også når det gjelder sexkjøp via internett
- Forsøk på sexkjøp må igjen bli straffbart

Kapittel 3: Menns vold mot kvinner

Seksuell undertrykking og vold mot kvinner og barn er den mest utbredte kriminalitet i verden og inkluderer blant annet drap, mishandling, trusler, kjønnslemlestelse, barnebruder, enkebrenning, syreangrep, trakassering og voldtekt. Kvinner som blir utsatt for vold mister ikke bare sin frihet, men volden går ut over helse, trygghet og førlighet og kan ende med drap. FN regner vold mot kvinner og barn som en hovedfaktor for manglende utvikling i den fattige delen av verden.

Vold er patriarkatets kultur og kjerneverdi. Menn og gutter læres opp i strukturer og normer som gir kvinner og jenter mindre verdi. Resultatet blir et makthierarki med dominerende menn som blant annet ser det som sin rett å ha tilgang til kvinners kropp. En aggressiv pornoindustri mater gutter og menn med løgner om seksualitet og kjønnsroller.

Det er i hovedsak menn som mishandler og voldtar. Likevel er det kvinner og barn som må rømme hus og hjem og bli flyktninger i eget land. Det er kvinner som må ta forholdsregler for å beskytte seg mot eventuelle overgrep. Vold og æresdrap handler om menns ønske om å kontrollere kvinner og en oppfatning av kvinner som eiendom. De fleste kvinner som drepes i Norge blir drept av sine etnisk norske menn eller kjærester, ofte når de prøver å bryte ut av forholdet. Dette er en form for æresdrap, selv om det ikke omtales som det i media.

Kvinner som får opphold på familiegjenforening, og deres barn, er spesielt sårbare for psykisk og fysisk vold fra mannen de er familiegjenforent med. Disse kvinnene må få opphold på selvstendig grunnlag.

Kvinnegruppa Ottar mener at fokuset må flyttes fra offer til overgriper. Menns vold er den enkelte manns og samfunnets ansvar. Voldsforskere bekrefter at likeverd mellom kjønnene forebygger trakassering og undertrykking.

Voldtekt, incest og andre seksuelle overgrep

Menn voldtar fordi de kan, og fordi de ikke respekterer kvinners integritet og liv. Det er samfunnets ansvar å stanse volden og ikke det enkelte offer. Overgrep må forebygges gjennom kampanjer og trygghetstiltak. Overgrep må etterforskes mer effektivt, og flere overgripere må dømmes.

Ytterst få anmeldelser ender med domfellelse, noe som sender signaler om at det er nesten risikofritt å voldta, og at ofrenes ord og helse ikke har verdi. Etterforskningen hos politiet må effektiviseres og

profesjonaliseres. Lang saksbehandlingstid er belastende både for offer og tiltalt. Etterforskere må skoleres, samarbeid med helsevesen må styrkes og bygges ut, slik at flere kvinner og barn oppsøker hjelp og får sikret bevis raskt etter overgrepet.

Norge trenger en ny voldtektslovgivning, som slår tydelig fast at et nei er et nei, og at manglende fysisk motstand hos offeret ikke er et ja. En samtykkelov vil skape et tydelig signal om hvor grensene går. Det vil gjøre det lettere for offeret for voldtekt å anmelde, og det vil kunne bistå i etterforskningsarbeid og til slutt i domfellelse. Kvinnegruppa Ottar krever en samtykkelov i Norge.

Det bør nedsettes en nasjonal havarikommisjon for å gå igjennom alle saker der menn dreper kvinner og utrede hva som har gått galt og hva myndighetene må gjøre bedre.

Det bør utarbeides opplæring for rettsvesenet slik at de kan håndtere overgrepssaker på en måte som ivaretar ofrene. Videoopptak av offer i første rettsinstans, som i Sverige, bør vurderes for å redusere belastningen med å avgi forklaring i retten. Dette reduserer også forsvarers anledning til å stille offeret spørsmål som kan oppfattes trakasserende.

Barns rettsikkerhet ved incest og andre seksuelle overgrep må styrkes. Barns spesielle behov for beskyttelse må tas hensyn til. Det er nødvendig å avdekke overgrep og straffe overgriperne.

Kvinner med funksjonshindringer er mer utsatt for vold og overgrep enn kvinner generelt. Kvinnegruppa Ottar mener det må etableres kunnskap om overgrep mot kvinner med funksjonshindringer, for å kunne sette inn tiltak.

Kvinnegruppa Ottar krever:

- Nasjonal innsats for å stoppe og forebygge den seksualiserte volden
- Offensive holdningskampanjer mot voldtekt og overgrep
- Samtykkebasert voldtektslovgivning
- Styrket behandlingstilbud for voldelige menn
- Bruk lovens rammer til å øke straffene og ha et rettsvesen som tror på kvinners fortellinger om den volden de har blitt utsatt for
- Kvinner som kommer til Norge på familiegjenforening, eller for å gifte seg med norske menn, må få opphold på selvstendig grunnlag.
- I en familiesituasjon må menn som mishandler umiddelbart fjernes fra hjemmet
- Økt bruk av fotlenke for menn med besøksforbud.
- Skolen må i større grad undervise om kjønn og maktforhold
- Krisesentrene skal være en politisk bevegelse for å bekjempe menns vold mot kvinner, og ikke bare sosiale institusjoner
- Beholde den seksuelle lavalderen på 16 år for å beskytte barn og ungdom mot grooming og overgrep fra voksne
- Flere og bedre voldtektsmottak og bedre tilbud til incestofre

Kapittel 4: Særegen undertrykking av minoritetskvinner

Minoritetskvinner er utsatt for en særegen undertrykking ved at de undertrykkes både som kvinne, minoritet og som minoritetskvinne. Som kvinner undertrykkes vi alle ved å være samfunnsmessig underordnet menn. Etniske minoriteter undertrykkes i tillegg gjennom rasisme, og anses som mindre betydningsfulle enn majoritetsbefolkningen. Undertrykkingen som rammer minoritetskvinner, er større enn summen av de to undertrykkingsstrukturene. Minoritetskvinner blir ofte ignorert i samfunnsinstitusjoner og den offentlige debatten, der kvinner oftest er representert ved hvite og minoriteter oftest er representert ved menn. Å få kontroll over sitt eget liv er en ekstra hard kamp når en må fri seg fra to undertrykkingsystemer på en gang, og alliansene er ikke åpenbare.

Det norske samfunnet i har i mange hundre år stått for en undertrykking av nasjonale minoriteter, enten disse har vært urfolk eller nasjonale minoriteter som kvener, romani, rom, skogfinner eller jøder. Disse har blitt rammet av en hard fornorskingspolitikk, med undertrykking av kultur, språk og levevei. Det har i perioder vært tatt i bruk harde virkemidler, som tvangssterilisering, fratakelse av barn og forbud mot å snakke eget språk.

Overrepresentasjon av vold, og overgrep er en skjebne samer deler med mange urfolkssamfunn. Mye av forklaringen ligger i historisk undertrykking, marginalisering og fornorskning. Samfunnet har i lang tid møtt ofrene med taushet og manglende tiltak. Kvinner på flukt er særlig utsatt for seksuell vold. Flyktningmottak må ivareta kvinners sikkerhet gjennom å tilby trygge avdelinger og baderom for kvinner.

Kvinnegruppa Ottar vil bidra til å løfte minoritetskvinners rett til et liv uten vold.

Æreskultur

I sterke patriarkat representerer kvinner familiens ære, og kvinner forventes å være underordnet familiens behov. Følelsesmessig utpressing, trakassering, vold og utstøting for å holde kvinner fast i en underordnet rolle, er mekanismer som er velkjente i alle kulturer. Æreskulturen som preger flere minoritetsmiljøer, er et sosialt system som forventer lydighet fra sine barn, og særlig døtre, og oppnår dette gjennom trusler, vold og i siste instans drap for å gjenopprette æren. Dette er en ekstremvariant av patriarkatet, som må bekjempes.

Gjennom flere tiår har undertrykking gjennom æreskultur blitt synliggjort av enkelte aktivister, men det er først de siste årene at stemmene har blitt for mange til å overses. Opprøret rettes mot familiens krav og forventninger til utdanningsvalg og ektefelle, og trusselen om vold, som oftest ikke blir nødvendig fordi jentene innordner seg som lydige døtre. Æreskulturen holdes oppe av et «moralpoliti» bestående av naboer, bekjente og storfamilien, som blant annet rapporterer om uanstendig oppførsel som løs hijab, feil venner eller en kjæreste.

Kvinnegruppa Ottar mener at hijab er et symbol på kvinners underordnede posisjon sammenlignet med menn. Vårt håp er at økende frihet for muslimske kvinner også vil føre til at flere velger å leve uten hijab, men vi støtter på ingen måte et generelt forbud. Hijab for barn under pubertetsalder er mer problematisk.

Minoritetskvinner utsettes for større risiko for vold og hets i samfunnet generelt, og er dermed forhindret fra deltagelse i demokratiet på linje med andre kvinner. Mange av de positive endringene som har skjedd i minoritetsmiljøene, for eksempel mot kjønnslemlestelse og tvangsekteskap, er kommet som resultat av minoritetskvinnerns egen organisering og kamp. Kvinnegruppa Ottar ønsker å ta del i kampen mot æreskulturen ved å tilby fellesskap og solidaritet med kvinner som står midt i denne viktige kampen.

Kvinnekamp og antirasisme

Det norske samfunnet rommer rasistiske strukturer og holdninger. De som fører kampen mot æreskultur og tvangsekteskap sammen med rasister og muslimhatere, undergraver samtidig minoritetskvinnerns rett til trygghet og anerkjennelse som individer. Derfor er rasisme uforenelig med feministisk frihetskamp.

I kvinnebevegelsen er det ulik tilnærming til minoritetskvinnerns særegne undertrykkelse, der mange vil sette hensynet til den antirasistiske kampen først. Mange i den antirasistiske bevegelsen betinger sin støtte til kvinners opprør av at det ikke reises kritikk mot Islam eller muslimske miljøer. Redselen for hva som kan føre til økt rasisme er høyst reell, men Kvinnegruppa Ottar vil ikke ofre kvinners opprør på antirasismens alter. Minoritetskvinnene som kjemper mot æreskultur opplever både undertrykkende kultur i egne familier og miljøer, og rasistiske holdninger og strukturer i storsamfunnet. Modige minoritetskvinner som gjør opprør mot patriarkatets makt, må få kvinnebevegelsens fulle støtte.

Økonomisk selvstendighet for minoritetskvinner

Et viktig fundament for kvinners frihet er retten til arbeid, økonomisk selvstendighet og gode livsvilkår. Retten til å kunne forsørge seg selv og sine barn gjennom arbeid, har vært en viktig kamp i hele kvinnebevegelsens historie. Økonomisk selvstendighet gir trygghet og selvtillit, og er en nødvendig forutsetning for personlig frihet og for å ha større drømmer på døtrenes vegne enn lydighet. Det er derfor viktig å styrke mødrenes situasjon på arbeidsmarkedet og i lokalsamfunnene for å fremme gode rollemodeller i familien.

Kvinnegruppa Ottar mener det må satses på gode programmer for arbeidsinkludering for minoritetskvinner. Dette bør inneholde for eksempel språkopplæring, formell utdanning og veiledere som kan være dørråpnere til arbeidslivet. Der NAV har mistanke om at mannen eller andre i familien hindrer kvinner fra å jobbe, må det opprettes varslingsrutiner til sosial- og politimyndigheter.

Kvinnegruppa Ottar krever:

- Flere minoritetsrådgivere i skolen, også på barne- og ungdomstrinnet
- Økte ressurser i politiet for å sikre trygghet for kvinner som går foran og opplever trusler fra kvinneundertrykkende miljøer eller egen familie
- Flere ressurser til oppfølging av de som bryter med familien på grunn av æresrelatert vold, gjennom krisesentertilbud, mentorordninger og sosiale nettverk
- Holdningskampanjer mot barnehijab, rettet mot moskeer og andre muslimske miljøer, kombinert med konkrete tiltak i skolene
- Styrking av kvinners rett til introduksjonsprogrammet, gjennom å bedre muligheten for å kombinere programmet med omsorgsoppgaver og tilby egne moduler for kvinner om deres rettigheter i det norske samfunnet

- NAV og flyktningetjenesten må ha et større arbeidsfokus for kvinner og gi mer støtte til å komme i lønnet arbeid framfor ubetalte praksisplasser
- Økt satsing på å styrke den feministiske organiseringen blant minoritetskvinner

Kapittel 5: Reproduktive rettigheter

Retten til å bestemme over egen kropp og seksualitet er det viktigste spørsmålet for jenter og kvinners liv og helse. Patriarkatet – måten kjønnene er organisert på i samfunnet – bygger på kontroll med kvinners seksualitet og kropp. Fattigdom og sosial nød gjør at mange ikke har råd til å kjøpe prevensjon og ta abort til tross for at landets lover gir dem tilgang til dette. Sterk religiøs innflytelse er en viktig grunn til begrenset rett til prevensjon og abort. Høy dødelighet og stor risiko for varige fysiske skader er realiteter for kvinner som velger å avbryte svangerskap i mange land.

For feminister er det et hovedkrav selv å kunne bestemme om, når og med hvem vi vil ha barn. Gjennom menneskehetens historie og for verden sett under ett, har det bare vært mulig for svært få de siste 50 til 100 årene. Vi vet at kvinner tar abort selv om det er ulovlig. Der kvinner ikke har tilgang på selvbestemt abort, skjer det med fare for eget liv og helse. Illegal abort er alternativet for millioner av kvinner. Lemlesting og død er konsekvensene for mange. Antall drepte spedbarn øker i takt med forbudene mot sikre aborter og tilgang til prevensjon. Menneskelige og samfunnsmessige omkostninger med illegale aborter overstiger kostnadene ved gratis prevensjon og abortrettigheter i de enkelte land. Likevel ser vi nå at flere land innfører mer restriktive ordninger. Det er to hovedstrategier for å unngå uønskede graviditeter: god seksualopplysning og lett tilgang til prevensjon.

Prevensjon og seksualopplysning

Kontroll over egen reproduksjon er en forutsetning for kvinnelig seksuell frigjøring. Seksualopplysning og prevensjon hindrer uønskede graviditeter og spredning av seksuelt overførbare sykdommer. Likevel er ingen prevensjonsmetode 100 % sikker. Dessuten har mange prevensjonsmidler bivirkninger, og kvinner skal ikke være forsøkskaniner i den farmasøytiske industrien. Det offentlige må investere i forskning som gir bedre og tryggere prevensjonsmidler, for både kvinner og menn. Prevensjonsmidlene skal være lett tilgjengelige og gratis. Seksualopplysningen må styrkes.

Abortsituasjonen i Norge

Fram til 1978 bestemte abortnemndene over skjebnen til 16 000 norske kvinner hvert år. Disse nemndene fungerte i det samme medisinske systemet som tvangssteriliserte tatere og andre «mindre verdige» kvinner. Noen ble tvunget til å få barn de ikke ønsket seg, andre ble hindret i å få barn. Globalt ser vi i mange land at det samme skjer i dag. Kvinners seksualitet er ikke bare eid og kontrollert av den enkelte mann, men av familien, klanen og samfunnet.

Norge har en lov om selvbestemt abort innen 12 ukers svangerskapslengde, og nemndbehandling av søknader om abort etter uke 12. Abortsøkende kvinner er de eneste pasientene helsepersonell kan nekte å hjelpe. Dette kan de gjøre på grunnlag av en reservasjonsrett forbeholdt helsepersonell i abort- og genteknologisaker. Fortsatt avgjør abortnemnder om en gravid kvinne mellom 12. og 22. svangerskapsuke skal få innvilget abort.

Kvinnegruppa Ottar mener at beslutningen om abort skal ligge hos den gravide kvinnen så lenge abort er helsemessig forsvarlig og tillatt. I dag betyr dette til 22. svangerskapsuke.

Bioteknologi

Fosterdiagnostikk defineres som alle former for undersøkelser for å påvise eller utelukke sykdom eller misdannelse hos fosteret. Dette skjer gjennom prøver av fostervann eller av morkaken – eller gjennom blodprøver og ultralydundersøkelser. Den medisinske forskning og utviklingen har satt nye spørsmål på dagsorden. Genteknologi og forskning på stamceller kan gi store helsemessige framskritt.

Kvinnegruppa Ottar mener at gravide som ønsker fosterdiagnostikk må få tilbud om dette tidligst mulig i svangerskapet. Slik kan hun på et best mulig grunnlag selv bestemme om hun vil fullføre eller avbryte svangerskapet. Kvinner skal få tilgang til best mulig hjelp til enhver tid. Det offentliges ansvar for funksjonshemmede barn må økes og styrkes.

Surrogati og eggdonasjon

Kvinneres reproduktive evner er i økende grad med på å gjøre kvinnekroppen til en handelsvare. Kvinner fra fattige land eller land med svak velferdsstat skal ikke være rugekasser for rike mennesker. Kvinnegruppa Ottar er imot all surrogati.

Eggdonasjon er et mer omfattende og alvorlig inngrep enn sæd-donasjon og disse kan derfor ikke likestilles. Det må derfor forskes mer på konsekvensene av hormonbehandling og modning av mangfoldige egg slik at kvinner kan ta gode valg om egen helse. Kvinnegruppa Ottar er imot kommersiell eggdonasjon og mener det er viktig at den økonomiske kompensasjonen ikke er for høy, slik at kvinner kan bli fristet til å bli eggdonatorer av økonomiske årsaker.

Antiabortbevegelsen

Den internasjonale antiabortbevegelsen er sterk og har store økonomiske ressurser. Metodene varierer, og bevegelsen jobber på mange plan for å frata kvinner retten til å bestemme over egen kropp. En metode er å begrense adgangen til abort gjennom lovverket, en annen er å gjøre tilgangen til svangerskapsavbrudd og prevensjon praktisk vanskelig. Tilgangen til nødprevensjon er under angrep mange steder. Ved å slutte å bruke ordet foster og innføre begrepet ufødt barn, manipuleres offentligheten. Falsk propaganda om feil og mangler ved prevensjonsmidler, spesielt kondomer, blir spredt over hele verden, noe som øker utbredelsen av hiv/aids.

I USA har kristenfundamentalistiske abortmotstandere i årevis terrorisert abortklinikker, deres ansatte og pasienter. Helsepersonell myrdes, og klinikker bombes. Den internasjonale økende abortmotstanden er skadelig og farlig. Mest fordi den reelt sett fører til flere uønskede svangerskap, farligere aborter og en dårligere helse for kvinner og barn.

Kvinnegruppa Ottar kjemper imot alle framstøt for å redusere kvinners reproduktive rettigheter. Vi vil avsløre og bekjempe representantene fra den fundamentalistiske antiabortbevegelsen.

Kvinnegruppa Ottar krever:

- Abortloven må utvides til å gjelde i 22 uker, og abortnemndene må oppheves

- Gratis, valgfri prevensjon for kvinner uansett alder
- Bedre prevensjons- og seksualopplysning i skolen
- Reservasjonsretten til helsepersonell må fjernes
- Den høye egenandelen for kvinnelig sterilisering må reduseres
- Forskning på bedre og sikrere prevensjonsmidler må økes, også for menn
- Gravide skal ha tilgang til de minst belastende metodene for å få opplysninger om fosteret. Dette skal skje så tidlig som mulig i svangerskapet, og i tide til en avgjørelse om avbrutt svangerskap innenfor grensen for selvbestemmelsen
- Inntil nemndene er opphevet, vil vi forsvare § 2c
- Det må opprettes en nøytral rådgivningsinstans for gravide
- Norge må ta en mer aktiv rolle i å fremme kvinners reproduktive rettigheter internasjonalt

Kapittel 6: Makt og økonomi

I patriarkatet er kvinner undertrykt ved at vi har mindre makt, eier mindre og tjener mindre enn menn.

Arbeid og inntekt

Et viktig grunnlag for kvinnefrigjøring er økonomisk selvstendighet, å kunne forsørge seg sjøl og eventuelle barn, uavhengig av familieforhold. Kvinner skal ha rett til arbeid, utdanning, jord og eiendom, på lik linje med menn.

Formelt har kvinner og menn samme rett til arbeid. Kvinners lavere lønnsnivå og forventningene til at kvinner gjør en større del av omsorgsoppgavene hjemme enn menn, gjør at retten til arbeid ikke er lik i praksis. Arbeidslivets stadig større krav til fleksibilitet med hensyn på arbeidstid og ansettelsesforhold rammer i første rekke kvinner. Mange kvinner, særlig i helse- og omsorgssektoren må sette sammen flere deltidsstillinger for å få ei lønn å leve av. Ufrivillig deltid fører til store belastninger. Deltid i institusjoner for helse og omsorg gir i tillegg økt smitterisiko.

Det norske utdannings- og arbeidsmarkedet er svært kjønnsdelt. Særlig gjelder dette innenfor yrkesfagene, der ungdom oftest velger tradisjonelt. Kvinnene velger i overveldende grad tradisjonelle kvinneyrker innenfor helse, omsorg, servicenæring og handel. Dette er yrker og jobber som er preget av deltid og korttidsengasjementer, der lønna er lavere, tilknytningen til arbeidslivet svakere og faglige rettigheter står svakere enn i de tradisjonelle mannsyrkene.

Covid-19-pandemien har vist at tradisjonelle kvinneyrker innen helse, omsorg, renhold, handel og undervisning er kritiske for at samfunnet skal gå rundt, men lønn og status står ikke i forhold til viktigheten.

Selv om andelen kvinnelige medlemmer i fagbevegelsen stiger, er fortsatt organisasjonsprosenten lavere i de kvinnedominerte yrkene. Systemet for lønnsforhandling, særlig frontfagsmodellen, som innebærer at de tradisjonelt sterke mannsdominerte industriarbeiderforbundene forhandler først og bestemmer lønnsnivået for alle andre grupper, bidrar til å opprettholde lønnsforskjeller mellom kvinner og menn. Kvinnegruppa Ottar er imot frontfagsmodellen.

Omfanget av det ubetalte arbeidet i hjemmet er med på å bestemme forskjellen mellom kvinnelønn og mannlønn. Mange kvinner jobber deltid, har avbrekk i yrkeslivet for å løse omsorgsoppgaver, og blir ikke ansett som likeverdige konkurrenter til de godt betalte jobbene. Det er fremdeles store lønnsforskjeller mellom kvinner og menn i Norge. Lønnsforskjellene følger i stor grad det kjønnsdelte arbeidslivet. Men også innen samme eller liknende yrker er det forskjell på manns- og kvinnelønn. 6 timers arbeidsdag med full lønn for alle, kan lette arbeidsdagen for mange kvinner og gjøre det enklere å kreve mer hus- og omsorgsarbeid av menn.

Kontantstøtten er en rettighet som er lik for alle, men det viser seg at et overveldende flertall av mottakerne er kvinner. Kontantstøtten motvirker likestilling ved å betale mødre for at barna ikke går i barnehage, og hindrer dem i å jobbe. Dette er ekstra skadelig for minoritetskvinner, som ofte har en svakere tilknytning til arbeidslivet, og som i tillegg utsettes for diskriminering fra arbeidsgivere.

Velstående familier kan i dag betale seg ut av tidsklemma ved å kjøpe nesten gratis arbeidskraft gjennom aupair-ordningen. Slik denne ordningen i mange tilfeller fungerer, er den en grov utnyttelse av unge utenlandske jenter og en gjeninnføring av det private herskap- og tjener-systemet. Kvinnegruppa Ottar mener betalt husarbeid må ha lønn og arbeidsvilkår på linje med det øvrige arbeidslivet.

Kvinner med funksjonshindringer utgjør en sammensatt gruppe med dårligere levekår enn befolkningen ellers, med dårlig helse, lav utdanning, lav sysselsetting, svak personlig økonomi og en mindre aktiv fritid. Dette er store utfordringer som må møtes med egnede tiltak. Særlig vekt må legges på rekruttering i arbeidslivet og universell tilrettelegging av arbeidsplasser.

Økonomisk undertrykking og nød kan tvinge kvinner inn i sexindustrien. Det må utvikles gode tiltak for å hjelpe kvinner ut av prostitusjon og over i arbeid. Se kapitlet om Seksualisert undertrykking.

Velferdsstaten

En forutsetning for høy yrkesdeltakelse blant kvinner er en godt utbygd velferdsstat. Kvinnegruppa Ottar mener at velferdsstaten må styrkes og utvides. Samfunnsmessig organisering av hus- og omsorgsarbeidet er tiltak som kan lette forholdene for kvinner i arbeidslivet og redusere kvinners behov for å velge deltidsarbeid. Kvinnegruppa Ottar mener at mer av det ubetalte hus- og omsorgsarbeidet bør omgjøres til samfunnsmessig arbeid gjennom offentlige velferdsordninger. Blant annet bør ordningen med hjemmehjelp styrkes for familier med ekstra belastninger.

Omsorgssektoren er det området som er mest preget av kjønnsmessig arbeidsdeling. Det er stadig forventet at kvinner skal utføre mye ubetalt omsorgsarbeid selv, og den offentlige omsorgssektoren er svært kvinnedominert. Kvaliteten i offentlig omsorg må heves gjennom økt bemanning, heving av lønn og status og bedring av arbeidsforholdene i omsorgsykker.

Helsevesenet og omsorg for barn, eldre og uføre må være et offentlig ansvar. Nedlegging av lokalsykehus og krav om lønnsomhet og effektivitet i helse- og omsorgssektoren har ført til vanstyre og dårligere kvalitet. Spesielt gjelder dette barselomsorgen. Økt bruk av private helsetjenester samt helse- og pensjonsforsikring bidrar også til en utarming av det offentlige systemet. Kvinnegruppa Ottar mener at eldreomsorgen og helsevesenet må styres utfra behovene til pasienter og pleietrengende.

Den norske velferdsstaten har ikke avskaffet fattigdom. Men de nordiske land har verdens laveste fattigdomsrater. En fungerende velferdsstat skal gi tilbud som omfatter alle. Bli ordninger behovsprøvd og ikke er universelle, får vi fort ett system for de rike og et annet for oss andre. Universelle rettighetsbaserte trygdeordninger er avgjørende for kvinners stilling. De omfatter blant annet barnetrygd, foreldrepenger og dagpenger. Overgangsstønaden bør gjenopprettes til nivået før 2012. Trygde- og velferdsordninger for eneforsørgere og for barn med spesielle behov må styrkes.

Lav inntekt og deltidsarbeid fører til lav alderstrygd. Kvinner flest har langt lavere pensjon enn menn, og over 90 prosent av minstepensjonistene er kvinner. Minstepensjon og folketrygdens grunnbeløp må økes.

Makt og offentlighet

Menn blir i større grad enn kvinner rekruttert til lederstillinger og til maktposisjoner i næringslivet og offentlig forvaltning, til tross for lovpålagt kvinneandel i styreverv og råd. I akademia blir fenomenet kalt glasstaket – selv om kvinner er i flertall blant studenter og stipendiater, så er menn i flertall i faste vitenskapelige stillinger og professorater. Denne vertikale arbeidsdelinga opprettholder det skjeve maktforholdet mellom kjønnene. Kvotering av kvinner til stillinger og posisjoner med overvekt av menn kan være et egnet tiltak for å bøte på denne situasjonen.

Mange kvinner i samfunnsdebatten opplever hatefulle ytringer, grov kvinnefiendtlig hets og trusler om vold. Minoritetskvinner er særlig utsatte. Hatefulle ytringer og netthets rettet mot kvinner går direkte på deres kjønn, på deres person, generelt kvinnehat, seksualisering og trusler om vold og overgrep. Angrepene på kvinner som uttaler seg i offentligheten utgjør angrep på kvinners demokratiske rettigheter. Det rammer alle kvinner, ved at terskelen for å delta blir hevet. Konsekvensen er at kvinner ikke trer inn i eller trekker seg ut av offentlig debatt, og våre stemmer og perspektiver blir systematisk underrepresentert. Hatefulle ytringer, hets og trusler mot kvinner er et alvorlig demokratisk problem. Kjønn og kvinners utsatthet må inngå i reguleringer, planer og strategier som handler om ytringsfrihet og beskyttelse av demokratiske rettigheter.

Det er et stort problem at statlige støtteordninger til likestilling og antidiskriminering prioriterer menn eller forutsetter samarbeid med menn. Bevilgningene må økes og gis til kvinneorganisasjoner, så lenge kvinner er underrepresentert i offentlighet og styrende organer.

Norsk likestillingspolitikk har vært preget av «mainstreaming»-tankegang, som innebærer at likestilling skal gjennomsyre all politikk, heller enn å være et eget fokusområde. Spørsmål om kjønn og makt må prioriteres som et eget område for å komme nærmere likestilling. Derfor bør likestillingsdirektoratet først og fremst være rettet mot likestilling mellom kjønnene.

Kvinnegruppa Ottar krever:

- Rett til heltidsarbeid for alle, forbud mot tvungen deltid
- 6 timers normalarbeidsdag med full lønn
- Offentlige tiltak for å utjevne kjønnsforskjellene i utdannings- og yrkesvalg
- Fagorganisering må styrkes i kvinne-dominerte yrker

- Lik lønn for likeverdig arbeid. Styrking av kvinnelønna gjennom lønnsoppgjør og statlige tiltak
- Nei til frontfagsmodellen
- Avskaff kontantstøtten
- Aupair-ordningen i sin nåværende form må avvikles. Betalt husarbeid må reguleres av arbeidsmiljølov og tariffavtaler som det øvrige arbeidslivet
- Et desentralisert helse- og sykehustilbud
- Økt minstepensjon og økt grunnbeløp i folketrygden
- Økt barnetrygd og barnetrygden skal ikke telles som inntekt i beregning av sosialhjelpssatsen.
- Radikal kjønnskvolterering for å bedre maktbalansen mellom kvinner og menn og sikre representasjon
- Redaksjonelle tiltak mot sexistisk kvinnehets i kommentarfelt
- Trusler om seksuelle overgrep og vold mot kvinner i sosiale medier må etterforskes
- Kvinneorganisasjoner må prioriteres ved tildeling av støtteordninger til likestilling og anti-diskriminering
- Støtteordninger til likestilling og antidiskriminering må økes

KAPITTEL 7: FAMILIE OG OMSORGSARBEID

Forventningene om at kvinner skal utføre ulønnet omsorgsarbeid og organisere aktiviteter og gjøremål i familien påvirker valg av arbeidsplass, arbeidstid, muligheter til forfremmelse og inntektsnivå. Konsekvensen er at mange kvinner gjøres økonomisk avhengig av sin partner, og de fratras selvstendighet og mulighet til selvrealisering. Hvordan familielivet er organisert og utformet, har stor betydning for kvinners økonomiske og sosiale situasjon.

Husarbeid, omsorg for barn og pleie av syke faller i urimelig grad på kvinner. En mer rettferdig fordeling mellom kvinner og menn av hus- og omsorgsarbeid er nødvendig for å oppnå kvinnefrigjøring.

Dårlig økonomi og frykt for å miste omsorgen for barna, gjør at mange kvinner blir værende i voldelige parforhold. Mishandlere skal ikke tilkjennes verken foreldreansvar eller samværsrett. Kvinner må sikres økonomiske muligheter til å forsørge seg og sine barn.

Kvinnegruppa Ottar går inn for organisering av arbeidsliv, velferdsordninger og by- og stedsplanlegging som støtter opp om et mangfold av familietyper og samlivs- og boformer. Vi ønsker familier som gir gode kår for kjærlighet, utfoldelse og trygghet i barns oppvekst og menneskers liv.

Det bør legges til rette for delt omsorg etter samlivsbrudd gjennom økonomiske støtteordninger for enslige foreldre og boligsosiale tiltak som gjør det mulig å skaffe seg en tilfredsstillende bolig med én inntekt. Boligområder må planlegges med tanke på ulike og foranderlige familier, og ha barnehager og andre tjenester og tilbud i nærområdet.

Barselomsorg og foreldrepermisjon

Kvinnegruppa Ottar mener at like deler av foreldrepermisjonen skal øremerkes for mor og far eller medmor (heretter kalt partner). Partner må få selvstendig opptjening av foreldrepermisjon. For å sikre

partners tilknytning til barnet går vi inn for en tredeling av foreldrepermisjonen, der den siste delen fritt kan fordeles. Ni ukers barseltid dreier seg om mors helse og rehabilitering, og må holdes utenfor foreldrepermisjonen. Partner bør i denne perioden få omsorgspermisjon for å pleie og avlaste mor.

Øvre grense for mulig opptjening av foreldrepengerettigheter må økes, slik at alle familier blir kompensert økonomisk for foreldrepermisjonen. Ordningen med foreldrepenger må også gjelde for unge mødre og studenter uten opparbeidede rettigheter.

Barns rettigheter

Barns rettigheter omfatter retten til trygghet og omsorg, til sosial omgang, til skolegang og god helse. Prinsippet om barnets beste må gå foran det biologiske prinsipp, som i stor grad fremmer foreldrenes rettigheter på bekostning av barnas. Det må bli lettere for fosterforeldre å adoptere barn som de har hatt omsorg for over tid. Barnevernet må styrkes med mer ressurser, forebyggende tiltak og økt bemanning.

Kvinnegruppa Ottar mener at flest mulig trygdeordninger skal være rettighetsbasert og ikke behovsprøvd, som barnetrygd og stønad til enslige forsørgere. Barnetrygden må økes og kontantstøtten må avvikles.

FNs barnekonvensjon, som Norge har undertegnet, må bli praktisert, og gjelde alle barn som oppholder seg i Norge. Det omfatter blant annet vern mot diskriminering og beskyttelse mot seksuelt misbruk og annen mishandling, rett til nødvendig vern og humanitær hjelp til flyktningbarn og rask og human behandling av familiegjennforening over landegrensene.

Alle barn skal ha rett til barnehageplass. Barnehage og skolefritidsordninger skal ha et godt pedagogisk og sosialt innhold og være gratis. Barnehagene må ha kvalifisert pedagogisk personale, og bemanningsnormen må økes og etterfølges. De som tar seg av barn og ungdom bør få økt kompetanse om kjønnsroller og sosialisering av barn og unge, samt om vold, overgrep og omsorgssvikt. Kvinnegruppa Ottar går inn for rullerende opptak til barnehager og døgnåpne barnehager tilpasset foreldrenes arbeidstid. Det bør også være økonomiske støtteordninger for enslige mødre som har turnus/nattarbeid, slik at man kan lønne barnepassere i hjemmet på nattestid.

Kvaliteten i skolen, barnehagen og aktivitetsskolen må bli bedre. Kvinnegruppa Ottar vil forsvare og styrke enhetsskolen, og er for innføring av heldagsskolen. Barn og ungdom må få tilbud om gratis middag på skolen og i barnehagen.

Kvinnegruppa Ottar krever:

- Barselopphold som sikrer amming og barns og mors helse
- Flere jordmødre i kommunene og kommunale hjelpetiltak for familier i barsel/ utsatte småbarnsfamilier
- Egen opptjening av trygderettigheter for partner i forbindelse med fødsel og barsel
- Rullerende opptak i barnehager
- Innføring av gratis SFO med pedagogisk personell
- Tilbud om døgnåpne barnehager for enslige mødre med skift- eller turnusarbeid

- Styrket kompetanse om kjønnsroller, vold, overgrep og omsorgssvikt for pedagoger og barne- og ungdomsarbeidere
- Innføring av obligatorisk heldagsskole
- Enklere adopsjon for fosterforeldre og automatisk adopsjon for partner ved assistert befruktning.
- Barnetrygden må doubles fra dagens nivå og deretter indeksreguleres
- Opprettelse av et offentlig, ikke-kommersielt utleiemarked for boliger
- Ingen samværsrett for mishandlere
- Styrke støtteordninger for enslige forsørgere
- By- og steds-planlegging tilpasset familienes behov

Kapittel 8: Lesbisk kamp

Kvinnegruppa Ottar er først og fremst opptatt av kvinners rettigheter, og derfor er lesbiske og bifile kvinner vårt hovedanliggende innenfor LHBT-feltet.

I det patriarkalske samfunn er den heterofile kjernefamilien den regjerende normen, til tross for at enslige og samboere er vanligere husholdningsformer og at antallet åpne lesbiske og homofile øker og med det aksepten for lesbisk og homofilt samliv. Eksistensen av samkjønnede familier rokker ved forestillingen om den heterofile kjernefamilien som et ideal for et lykkelig samliv og en trygg oppvekst for barn. LHBT-personer skal ha samme rettigheter som heterofile til å velge samlivsform.

Det er lettere å leve som lesbisk og homofil i dag enn for noen tiår siden. Men homofile blir fortsatt mobbet, trakassert og utsatt for vold. I mange tilfeller har høyreorienterte eller religiøse ekstremister stått bak voldelige angrep både nasjonalt og internasjonalt. Homohets og undertrykking må anerkjennes som et samfunnsmessig problem som ikke bare angår LHBT-personer. Kvinnegruppa Ottar vil bekjempe homofobi og støtte opp under homofiles rettigheter både i Norge og internasjonalt.

Lesbiske utsettes for undertrykking både som kvinner og som homofile. Lesbiske og transpersoner oppfattes av noen menn som en trussel fordi de ikke passer inn i de tradisjonelle kjønnsrollene. De er derfor ekstra utsatt for vold og har behov for særlig beskyttelse.

Mange ønsker ikke å definere seg i en kjønnskategori eller med en seksuell legning, eller ønsker å bryte med samfunnets forventninger knyttet til kjønn og seksualitet. Kvinnegruppa Ottar mener det må være rom for ulike oppfatninger om hva kjønn innebærer, og i diskusjonen om kjønn og transkjønn vil vi alle være tjent med en debatt med respekt for ulike ståsted. Kvinnegruppa Ottar ser med bekymring på at feminister som vektlegger biologisk kjønn blir utsatt for hets og munnkurv. Vi vil samtidig jobbe for at transpersoners utfordringer tas på alvor, møtes med respekt, imøtekommenhet og åpen diskusjon. Arbeid mot diskriminering og marginalisering er nødvendig. Kvinnegruppa Ottar mener transpersoners helse og utfordringer må tas på alvor av et faglig kompetent helsevesen.

Loven om juridisk kjønn ble endret i 2016, slik at det ikke lenger er et krav om å foreta kjønnskorrigerende operasjon for å skifte juridisk kjønn. Dette var en milepæl for dem som opplever å ha en annen kjønnsidentitet enn den de har blitt definert som. Kvinnegruppa Ottar støtter at en

marginalisert gruppe opplever aksept og muligheten til et lettere liv. Vi mener likevel det er utfordringer ved denne lovgivningen som myndighetene ikke har tatt høyde for. Loven om juridisk kjønn var ikke godt nok forberedt, og nye problemstillinger dukker opp. Det er for eksempel uklart hvilke garderobepersoner som har skiftet juridisk kjønn, men ikke gjennomført kjønnskorrigerende behandling, skal bruke. Det er også behov for skjerming av kvinner i særlig sårbare situasjoner, som sykehus, fengsel, institusjoner, krisesenter osv. Kvinnegruppa Ottar ønsker gode, pragmatiske løsninger som ivaretar tryggheten til både transpersoner og kvinner.

Deler av LHBT-bevegelsen har tatt antifeministiske standpunkter når det gjelder å støtte opp om sexindustrien, særlig prostitusjon og seksuell vold (BDSM). Sexindustrien er en driver for menns seksualiserte vold mot kvinner og må bekjempes, uavhengig av seksuell orientering. Kvinnegruppa Ottar anser også kampen for legalisering av surrogati som kvinnefiendtlig, noe som i likhet med prostitusjon vil ramme fattige kvinner i verden.

Kvinnegruppa Ottar mener:

- Homofile skal ha samme rettigheter som heterofile på alle samfunnsområder, som for eksempel like rettigheter til kunstig befruktning og adopsjon, rett til stebarnsadopsjon og lik tilgang til alle yrker
- Homofile som risikerer forfølgelse i hjemlandet, må sikres opphold i Norge
- Seksualundervisning i skolen må inkludere ikke-heteronormativ seksualitet og åpne for mangfold og toleranse
- Transpersoner skal ha rett til likeverdige tilbud innen områder som for eksempel helse
- Tilbud til transpersoner må ikke komme på bekostning av tilbud til kvinner generelt

Kapittel 9: Kvinnehelse

Siden medisinsk forskning hovedsakelig har hatt mannen som norm, har kvinners sykdommer ofte blitt oppfattet som uforklarlige, og mange kvinner har fått dårligere helse eller mistet livet som følge av underdiagnostisering. Sosiale forhold og kjønnsroller har betydning for helsa.

Kvinnehelse handler om mer enn reproduktive rettigheter og vold. Forskning har vist at det er betydelige kjønnsforskjeller når det gjelder sykdommer som kreft, psykiske lidelser og kroniske sykdommer som for eksempel muskel- og skjelettsykdommer og utmattelsestilstander. Psykiske lidelser som spiseforstyrrelser og selvskading rammer jenter i mye større grad enn gutter.

Enkelte kroniske sykdommer rammer kun kvinner, som endometriose og vaginisme, eller nesten bare kvinner, som fibromyalgi og lipødem. Felles for disse autoimmune sykdommene er at de har lav status og det ikke er forsket nok på dem til å vite mulige årsaker til at de oppstår. Vi trenger mer klinisk kunnskap om typiske kvinnelidelser.

Fordi kvinners kropp er annerledes enn menns, kan kvinner ha andre symptomer på sykdommer som rammer begge kjønn, som for eksempel hjerteinfarkt. At samfunnet oppfatter mannen som norm kan dermed ha livsfarlige konsekvenser for kvinner. På grunn av mangel på kunnskap og manglende kjønnsperspektiv har kvinner fått dårligere behandling i helsevesenet enn menn.

Det er også problemer knyttet til jenters symptomer og diagnostisering, blant annet ADHD/ADD og autisme. Jenter har i større grad oppmerksomhetssvikt som ikke blir oppdaga, og får dermed mindre oppfølging.

Andre grupper marginaliserte kvinner, som minoritetskvinner og kvinner med traumer etter overgrep, må også tas med i betraktning når det skal utvikles gode og verdige helsetilbud til alle kvinner.

Kvinner som påføres skader i forbindelse med svangerskap og fødsel skal kunne få pasientskadeerstatning, uavhengig av om det foreligger svikt i behandlingen. Kvinners rett til å bli på barselavdelinger til amming er veietablert og barnets og mors helse sikret, må styrkes. Vi går imot hjemsending etter få timer, og mener liggetid må vurderes i hvert enkelt tilfelle, med en minstenorm på 2-3 døgn. Kommunene må få midler til å ansette flere jordmødre, og kommunale, døgnbaserte tjenester til familier med særskilt behov (tidligere husmorvikar) må etableres. Kvinnegruppa Ottar krever stans i nedlegging av sykehus og sentralisering av fødsels- og barseltilbud.

Kvinnegruppa Ottar krever:

- Forståelsen og kunnskapen om kvinners helse må økes, inkludert forståelsen av hvordan ulike sykdommer kan ha ulike symptomer og kreve ulik behandling hos kvinner og menn.
- Helsevesenet må tilpasse behandling basert på kjønn
- Finansieringen av forskning på typiske kvinnesykdommer må økes. Et eget tverrfaglig forskningsprogram for kvinnehelse må bli etablert
- Typiske kvinnelidelser må inn i pensum på alle helseprofesjonsutdanninger
- Helsetjenestene i hele landet må ha tilstrekkelige ressurser til å avdekke og behandle typiske kvinnesykdommer som f.eks. endometriose, kronisk utmattelsessyndrom (ME) og andre kroniske lidelser
- Godt og trygt fødetilbud over hele landet
- Svangerskaps- og fødselsrelaterte skader skal omfattes av pasientskadeerstatningen
- Øke mulighet for yrkesskadeerstatning for kvinner
- Kvinners belastnings-, hørsels-, og slitasjeskader må behandles på samme måten som menns yrkesskader

Kapittel 10: Internasjonal kvinnesolidaritet

Økonomisk selvstendighet, politiske rettigheter, rett til skilsmisse, reproduktive rettigheter, frihet fra seksualisert undertrykking og vold, samt trygghet fra krig og miljøkatastrofer er viktige grunnlag for kvinners menneskerettigheter og menneskeverd. Det er store forskjeller i kvinners vilkår fra land til land, og mellom ulike grupper innad i landene, men kvinneundertrykkingen er global.

Norge har forpliktet seg til å jobbe for å styrke kvinners rettigheter og menneskeverd gjennom en rekke internasjonale avtaler, som for eksempel CEDAW (Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women) og Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold

mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbul-konvensjonen). Norge har også forpliktet seg til å følge FNs 17 bærekraftsmål, for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Bærekraftsmål 5 er å oppnå full likestilling mellom kjønnene og styrke jenter og kvinners stilling. Norge må ta de internasjonale forpliktelsene på alvor innen bistand, industri, handel og militær deltakelse.

Kvinner rammes hardest av økonomisk utbytting, krig, mangel på menneskerettigheter og miljøkatastrofer. Overalt utnyttes kvinners arbeidskraft, både i lønnet og ulønnet arbeid, noen steder på rene slavekontrakter, andre steder som underbetalt lønnsarbeid. I alle land har kvinner som gruppe gjennomsnittlig lavere inntekt enn menn. Ulikestilling mellom kvinner og menn i hjemmet bidrar sterkt til økonomisk ulikestilling i hele samfunnet. For jenter og kvinner har mangel på likestilling konsekvenser for inntekt, helse og utdanning.

Å slåss for en mer demokratisk fordeling i verden er en del av den internasjonale kvinnekampen. Når kvinner i undertrykkende diktaturer gjør opprør, skal de støttes av den internasjonale kvinnebevegelsen. Kvinner som gjør opprør mot patriarkalske tradisjoner og strukturer trenger kvinnebevegelsens støtte.

Vold mot kvinner

Vold mot kvinner er et stort og alvorlig helseproblem over hele kloden.

Hver dag blir i snitt 137 kvinner drept av et familiemedlem og 40 prosent av drap på kvinner utføres av deres mannlige partner. 30 prosent av alle kvinner vil i løpet av livet oppleve vold og i noen områder gjelder det så mange som 7 av 10 kvinner. I forbindelse med koronapandemien har volden mot kvinner i eget hjem økt. Over 600 millioner kvinner bor i land hvor vold i hjemmet ikke er forbudt. Kvinner som er utsatt for vold er mer utsatt for depresjon, angstlidelser, uplanlagte graviditeter og seksuelt overførbare infeksjoner i tillegg til mange andre helseproblemer som varer også etter at volden er avsluttet.

Kjønnslemlestelse utføres mot jenter og kvinner i deler av Afrika, Midt-Østen og noen steder i Asia. Den vanligste formen for kjønnslemlestelse er at hele eller deler av klitoris og indre kjønnslepper fjernes. I noen tilfeller blir de indre eller ytre kjønnslepper sydd sammen slik at det gjenstår en liten åpning til urin og mensblod. Andre skadelige inngrep i kvinners kjønnsorgan av ikke-medisinske årsaker, for eksempel prikking, gjennomhulling, skjæring, skraping eller brenning regnes også som kjønnslemlestelse.

Minst 200 millioner kvinner og jenter som lever i dag har blitt utsatt for kjønnslemlestelse. Det er fortsatt land der kjønnslemlestelse av kvinner er regelen heller enn unntaket, og hvor minst 9 av 10 kvinner i alderen 15–49 år er blitt lemlestet. Dette bør straffes som tortur.

Barneekteskap er fortsatt et stort problem på verdensbasis; 650 millioner kvinner ble giftet bort før de fylte 18 år. I 2019 var en av fem kvinner i alderen 20-24 år gift før de fylte 18. I løpet av det siste tiåret har den globale barneekteskapsraten gått ned, og Sør-Asia har den største nedgangen i løpet av denne perioden. I dag er risikoen for barneekteskap høyest i Afrika sør for Sahara, der mer enn en av tre

kvinner i alderen 20-24 år ble gift før de var 18. Barneekteskap resulterer ofte i tidlig graviditet og sosial isolasjon, samt avbrudd i skolegangen, og øker jenters risiko for å oppleve vold i hjemmet.

Fattigdomsbekjempelse

Flere kvinner enn menn lever i ekstrem fattigdom. Ifølge FN er 11 prosent av menneskene i verden (eller 815 millioner) underernært. Som regel er kvinner og barn hardest rammet av sult.

I alle land har kvinner og jenter hovedansvaret for matlaging, og i utviklingslandene produserer kvinner det meste av maten. På verdensbasis arbeider nesten en tredel av alle yrkesaktive kvinner i landbruket. I Sør-Asia og Afrika sør for Sahara arbeider mer enn 60 prosent av alle kvinner i landbruket, men eier bare 13 prosent av landeiendommene. Kvinnebonder har mindre råderett over jorda, mangler moderne teknologi og har dårlig økonomi. Ifølge FN gjør kvinner mer enn 2,5 ganger så mye ubetalt arbeid som menn på verdensbasis. Det fører til at kvinner har lavere inntekt enn menn, og mindre tid til å engasjere seg i andre aktiviteter.

Kvinner har mindre tilgang til mat enn menn, spesielt i harde tider. Spesielt enslige mødre og enker rammes hardt av fattigdom. For gravide og kvinner som ammer fører mangel på næringsrik mat til risiko for mangelsykdommer som igjen øker risikoen for å dø i barsel. Også barna får mangelsykdommer når mor er underernært.

Bistand rettet mot kvinner er mest effektivt for å bygge selvhjulpne samfunn. Samtidig er det viktig at kvinnene involveres i beslutningene om hvordan bistanden skal foregå. Gode intensjoner kan ha uheldige konsekvenser, noe bistand i form av mikrokredittlån er et eksempel på. Mange kvinnebonder, ikke minst i India, har havnet i bunnløs gjeld etter å ha tatt opp lån fra bistandsorganisasjoner. Bistandspolitikken bør ikke sementere tradisjonelle kjønnsroller.

Kvinnehelse

På verdensbasis har kvinner dårligere helse enn menn. Å få trygg tilgang til egne toaletter vil redusere antall overgrep og fremme kvinners helse. Mange kvinner mangler tilgang til mensprodukter, og dette begrenser deres livsutfoldelse.

Graviditet og barnefødsler innebærer alltid en helserisiko. Takket være målrettede tiltak har det vært en nedgang i mørdredeligheten de siste årene, også i utviklingslandene. Likevel dør fortsatt en halv million kvinner i året av graviditets- og fødselskomplikasjoner. Mangel på prevensjon og trygge aborter er en av de største risikoene for kvinners helse.

Aids er en av de viktigste dødsårsakene for kvinner i reproduktiv alder i verden og har nådd katastrofale høyder i Afrika sør for Sahara. Hiv-/aids-epidemien fører til misbruk av og vold mot unge jenter. Menns holdninger og seksuelle praksis setter jenter og kvinner i fare. Flere kvinner enn menn er smittet av sine partnere og hiv smitter lettere fra menn til kvinner enn omvendt. Kvinnegruppa Ottar er kritiske til at

mye av hiv-/aids-forebyggingen i verden utføres av organisasjoner som kjemper for legalisering av prostitusjon. Mange steder har slike organisasjoner nærmest monopol på hiv-/aids-forebyggende arbeid.

Reproduktive rettigheter

Sjøl om abortrettighetene er under angrep i store deler av verden ser vi også at kvinnebevegelsen har framgang i kravet om trygge og lovlige aborter blant annet i Latin- Amerika og Irland. Det er vesentlig at kvinneorganisasjoner som kjemper for kvinners reproduktive rettigheter internasjonalt får vår fulle støtte og oppmerksomhet. Norske myndigheter må være like tydelig i sin finansielle og politiske støtte til disse organisasjonene som de er i sin støtte til LHBT-bevegelsen i land der LHBT-rettigheter er under angrep. Antiabort- bevegelsen må bekjempes og avsløres.

Krig og konflikt

I krig er det flest menn som dør på slagmarken, men kvinner og barn er mest utsatte som sivile ofre. Voldtekt og seksuelle overgrep mot kvinner brukes ofte som våpen i krig. Mange kvinner drives på flukt, i stor grad uten beskyttelse og uten selvstendig flyktningstatus. Slik blir de ekstra sårbare for seksuelle overgrep og lemlestelse. I mange land tar kvinner opp kampen mot sin egen offerrolle og mot krig.

Siden tusenårsskiftet har det vært en internasjonal trend å fokusere på kvinners betydning i arbeidet for fred og sikkerhet. Men ansvaret for fredsbygging og forebygging mot væpnede konflikter kan ikke legges på mødre og søstre alene. Strategiene for kvinners deltakelse må bygge på kunnskap fra fredsforskning, og må følges opp i en helhetlig kvinneorientert utenrikspolitikk.

Kvinnegruppa Ottar er imot at Norge skal delta i angrepskriger eller selge våpen til autoritære og undertrykkende regimer der kvinner ikke deltar i politiske beslutningsprosesser.

Miljø

Klimaendringer fører til mer tørke og mer flom og ekstremvær. Kvinner og barn rammes hardere av klimaendringer enn menn. 14 ganger så mange kvinner som menn dør i klimakatastrofer, ifølge FN. Flere kvinner enn menn dør i flom fordi de ikke kan svømme, har ukurante klær eller ikke tør å forlate hjemmene. I utviklingslandene dør flere kvinner enn menn av tørke. Kvinner bruker i gjennomsnitt 18 timer i uka på å samle ved. Tørke og avskoging fører til at de må gå lengre for å skaffe vann og ved. Dette tar tid som kunne vært brukt til skolegang og andre aktiviteter, i tillegg til at det er utmattende og for mange risikabelt i forhold til å bli voldtatt på veien. Miljøkamp er også kvinnekamp.

Det er særlig urfolk som rammes av ødeleggningen av sårbar natur, enten det gjennom nedhugging av regnskog eller utvinning av oljesand. Også norske selskaper har et ansvar for at urfolks livsgrunnlag ikke blir rasert og for å hindre drap på miljøaktivister som vil forhindre at deres livsgrunnlag blir ødelagt av selskapers jakt etter profitt.

Kvinnegruppa Ottar vil være solidarisk med kvinner som kjemper for sine rettigheter og mot kvinneundertrykking i alle land

Kvinnegruppa Ottar mener:

- Vi går inn for en mer rettferdig fordeling mellom landene i verden og for full likestilling av kvinner i alle politiske beslutende organer
- Norge må aktivt delta i internasjonalt samarbeid for å bekjempe alle former for vold og utnyttning av kvinner og sørge for at tema er på dagsorden
- Kjønnsmisbruk må straffes som tortur
- Kvinnene det angår må delta i beslutninger når det gjelder å oppnå bærekraftmålene om å bekjempe fattigdom, sult, krig og miljøødeleggelser. Det er spesielt viktig å inkludere urfolkskvinner og kvinnebønder i beslutningsprosessene
- Bistandsmidler må rettes mot kvinner og deres mulighet til utdanning og økonomisk selvstendighet
- Arbeidet mot hiv-/aids-forebygging må utføres av organisasjoner som ikke har en agenda om å støtte opp under prostitusjonsindustrien
- En sterkere innsats må rettes mot å sikre kvinners rett til prevensjon, abort, trygg fødsel og muligheter for amming
- Kvinner må sikres trygg tilgang til toaletter, og gratis mensprodukter
- En likestilt arbeidsdeling mellom lønnsarbeid og omsorgs- og husarbeid er fundamentalt for å bedre kvinners stilling i verden
- Kvinner over hele verden skal ha rett til et anstendig arbeidsliv. Det betyr at lønnsnivået er rettferdig, at arbeidet er trygt, og at arbeiderne har rett til å delta i beslutninger og til å organisere seg i fagforeninger
- Vi tar avstand fra norsk deltakelse i militære angrep på andre land og krever at Norge må avvile våpeneksport til undertrykkende regimer
- Vi aksepterer ikke at autoritære, patriarkalske ledere bruker militærmakt mot sivilbefolkningen når de gjør opprør mot undertrykking
- Arbeidet for klimatilpasninger og et mer miljøvennlig samfunn må ta hensyn til at kvinners og menns situasjon er forskjellig, uten å forsterke kjønnsforskjellighetene
- Hiv- og aids-medisiner må være gratis